

Guwanjymyz

Category: Ertekiler, Kitapcy, Publisistika, Söhbetdeşlik, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Guwanjymyz GUWANJYMYZ

Çagakak türkmen halk ertekilerinde ýetim oglanyň adyl şa bolýandygy hakynda az okamadyk. Ertekilerde ýetim oglanyň şa bolmagy türkmeniň islegi, arzuwy bolupdyr. Halk hakykaty aýtmakdan çekinmeýär, salaryň agyna – ak, garasyna – gara diýmeli başarypdyr. Munuň şeýledigini subut etmek üçin, gelin, şu ýerde halk ertekisiniň birini ýüzlenip göreliň.

Gadym zamanda bir ýurtda dünýä belli adyl şa bolupdyr. Ol şa halka ynanypdyr, halk bolsa öz şasyna durky bilen uýupdyr. Adyl şa elmydama halkyň agzybir ýaşamagyny nesihat edipdir. Agzybir halk jan aýaman işläp, halal zähmeti bilen baýapdyr. Günlerde bir gün adyl şa il arasynda özi barasynda nähili gep-gürrüň barka diýip, özünüň hem wezir-wekilleriniň egin-eşigini, daş durkuny emeli ýol bilen üýtgedip, şalyk sürüyän ençe şäherlerine aýlanyp görüpdir. Baran ýerlerinde öwgüli sözler, alkyşlar eşidipdir.

Iň soñunda bir şähere baranda, adyl şa juwan ýaşly bir ýigidiň adamalaryň arasynda özünü, ýagny adyl şany ýamanlap durandygyny görüpdir. Adamlar onuň ýalan sözlerine ynanman, yüzünden darapdyrlar. Şa wezirlerine: «Şu ýigidi köşge alyp baryň!» diýip buýrupdyr.

Ýigidi köşge eltipdirler. Şa ýigidi baş gyläp dürli-dümen naharlar, süýji-süýji nyigmatlar bilen naharlap, per ýassykdyr düşekçäniň üstünde ýatyrmagy buýrupdyr. Soňky gün ýokarsyndan berk ýüpek sapaga daňlan agyr gulyjy asdyryp, daşyna gözegçi goýupdyr. Ýigide gymyldaman ýatmagy tabşyrypdyr. Sapak üzüläýse, gara başdan jyda düşjegin gümansyz diýyä. Ýagdaýy aňan ýigit gijesi bilen şirin janyň gaýgy edil, uklap bilmändir. Sho gijäniň özünde saçy agarypdyr. Patyşa ony ýanyna çagyryp: «Gördüňmi, han ogul, bir gijäniň gaýgysy saçyň agardypdyr. Diňe bir öz janyň gaýgysy başyňa gar ýagdyrypdyr. Näce müň mähelläniň gaýgysyny edip, gurply, asuda ýaşamagyny

arzuw edip, meniň ýatmadyk gijelerim sanardan köp» diýipdir. Soňra ony öýüne ýollapdyr...

Saparmyrat Türkmenbaşynyň Prezidentlige saýlanaly bări gadymy türkmen ertekileri häli-şindi ýadyma düşyär. Şol ertekilerde adyl şa täjini geýip, tagta çykan badyna ýurtda agzybirlik, erkanalyk, abadanlyk başlanýar. Abadanlyk, abatlyk, jebislik rowaçlanyp, gün-günden öñe tarap aýgytly gadamlar batlanýar. Hawa, biz – türkmenler hem sähelçe ýylyň içinde ertekiler dünýäsine düşen ýaly bolduk. Adyl Prezidentimiziň tagallasy bilen jenneti dünýä düşdük – halkmyzyň agzybirligi, sabyrlylygy, paýhaslylygy, sadalygy indi jümle-jahana kuýaş nury kimin şöhle saçýar. Öñ ýany ýerden galmadyk, köp ýurtlatda tanalmadyk Watanymyz sarpaly Serdarymyz bilen birlikde ýer togalagynyň ähli künjünde tanalýar. Muny diňe mertebesi belent Prezidentimiz başarıyp bildi.

Bu näme üçin beýle boldy? Onuň jogaby anyk: Türkmenbaşymyz halkynyň ýüregine diň salmagy başarýar! Muny onuň ýaşulularýn maslahatynda, ýaşlar bilen duşuşyklarynda, daýhanlaryň, nebitçileriň arasynda, söwer ýarlaryny, ogullaryny söweše ugradyp, ojagy abat saklan eneleriň arasynda bolup, ýörite söhbetdeş bolanyndaky aýdan çuň manyly sözlerinde kemsiz aňmak bolýar. Türkmenbaşy ýaşuly-da, ýaş kiçi-de bolmagy doly başarýar. Garrydyr ýaş göwünleri galkyndyrýar. Bu alamat ak ýürekligiň, sadalygyň, akyllılylygyň, adyllılygyň nyşany.

Ýaşulularýn döwletli maslahatlarynyň gözbaşy gadym pederlerimiziň ýörelgesidir. Şeýle maslahatlar ýer yüzündäki döwletleriň hiç birinde-de geçirilmeyär.

«Maslahatly biçilen don gysga bolmaz» diýilişi ýaly, halkmyz birnäçe asyrlaryň dowamında kese ýerli gelmişekleriň apaň-sapaň basyp, ene topragymyzyň üstünde ap-arkaýyn gezmegini ölüme barabar iş hasaplapyrdyr. Şonuň üçin-de, san taýdan az hem bolsa, murtunu palta kesmez salaryň, ymgyr giden toply-tophanaly goşunlaryň alnynda ejizläp gol götermändir. Üç zada – Allatagala, egri gylyja, ýelden ýüwrük bedewibe bil baglapdyr. Asyrlaryň dowamında ýurdumyzda ganly-gowgaly wakalaryň telimsi bolup geçipdir. Şol döwürlerde söweše girilmezinden öñinçä ýaşulularýn maslahatlary geçirilipdir.

Han-begler, serkerdeler, nökerbaşylary hut ýaşulularyň maslahatynda bellenipdir. Toý-tomaşanyň başynda, geňeş toýlarynda hem ýaşulular-aksakgallar baştutan bolupdyrlar. Adam pahyr amanady tabşyranynda, türkmen ýene ýaşululara daýanýar. Türkmeniň ýiteňkirlän ýol ýodasyny ýene-de Türkmenbaşy arçady, giň ýola öwürdi. Haýsy ýere barsa-da, ilki duz-çörek datdy. Ol ýaşulular bilen ýumşak ýüregi, päk kalby bilen mähirli, ikelläp görüşyär. Duza uly sarpa goýýar. Bu bolsa ata-babalarymyzyň gadymdan gelýän dessurydyr.

Türkmen halk ertekileriniň birinde çöl-beýewanda ýaş ýigit goýun bakyp ýörkä, onuň goşunyň ýanyna çuw-ak sakgally ýaşuly gelýär. Çopan taňry salamyny berýär. Almaýar. Saglyk-amamlyk soraşýär. Jogap bermeýär. Çaý-çörek, nahar berýär. Iýme kemini goýmaýar. Ýaşuly ugramakçy bolýar. Ýaş ýigit: «Hiç bolmanda, adyňyzy aýdyň» diýýär. Onda ýaşuly: «Men – Ezraýyl. Janyňy almaga geldim. Eden hyzmatyňdan göwnüm çag bolup, hazırlıkçe janyňy almaýyn» diýýär. Çopan: «Janymy haçan aljagyňzy aýdyň?» diýýär. Ezraýyl: «Öylendirerler. Toý tutular. Nika gyýylar. Ak tutynyň aňyrsyndaky ak gelniň ýanyna girmekçi bolup išikden ätläniňde janyňy jähenneme ibererin» diýip, jogap berýär.

Ýaş ýigidi ene-atasy öýermekçi bolýar. Birnäçe gezek razyçylyk bermeýär. Türkmen ýigidi-dä, sebäbini sorasalar-da, kelam agyz söz aýtmaýar. Ahyry ene-atasynyň sözünü alýar. Öýlenýär. Toý tutulýar. Nika gyýylýar. Gelin oturan öye girmekçi bolanda, görse, Ezraýyl öñünde hazır bolup dur. Ýaş ýigit: «Siz meniň elimden duz-tagam datdyňyz. Allatagala: «Duzdan hormatly zat ýok» diýipdir. «Ýaradanyň emrini ýada salyň» diýýär. Ol Hudaýdan habar tutýar. «Çopanyň duzuny dadan bolsaň, o ýigide uzak ýaş berilýär» diýen owaz eşidilýär. Ýaradanyň emrine görä, Ezraýyl ynsanyň elinden duz datmaly däl bolara çemeli. Duzuň keramaty älem ýüzündäki musulmanlara ýaýraýar. Şeýdibem, «Bir gün duza – müň gün salam» diýen nakyl döreýär.

Saparmyrat Türkmenbaşy duzuň keramatyna durky bilen uýýar. Çöregi keramat hasaplaýar. Gündogarda meşhur «Kowusnama» atly kitapda şeýle jümleler bar: «Oglum, biliп goýgun, şa bolsaň, her işde paýhasa gulluk etgin, etmekçi bolýan her bir işiňi

*akyl-paýhasyň bilen geňeşip etgin, sebäbi **iň gowy wezir akyl-paýhasdyr.***

Akylyň çatan ýerinde alňasamagyn, haýsy işe girişjek bolsaň, ozaldan baş alyp çykmagyň ýoluny agtargyn.

Her bir işde mylakatly bolgun. Ähli işlere we sözlere adalat gözü bilen seretgin, her işde haky, nähaky seljergin.

Hemiše hak söz sözlegin. Peşgeş-sowgady mynasyplara bergen.. Biribaryň ýaradanlaryna rehimli bolgun. Emma rehimsizlere rehim etmegin, olaryň günäsini ötmegi adat edinmegin, geçirimsiz bolgun, ilki bilenem, öz wezirleriň babatda şeýle bolgun.

Sen wezirligi kime berseň-de memleketiň işleriniň agsamazlygy üçin, oňa doly ygtyýar bergen.

Ohra rehim etmegin, ganhoryň günäsini ötmegin. Hyzmatkäriňe rehimli bolgun, olary bela-beterden goragyn.

Her kimiň özüne laýyk iş ynangyn...

Goşuna üns bergen, oňa halkyň üstünden hökmürowanlyk etdirmegin, goşunyň bähbidine çapyşyň ýaly, halkyň bähbidinede çapgyn. Patyşa güneş kimin bir zatdyr.

Allanyň bendeleriniň azap çekmegine ýol bermegin. Hemise halaýyk bilen bolgun. Sahawatly bolgun.

Ýowuzlyk, adyllyk, jomartlyk, ýatkeşlik, sabyrlylyk we doğruçyllyk häsiýetlerini elden bermegin.

Dünýä şalarynyň hallaryndan, olaryň edýän işlerinden birsyhly habarly bolup durgun.

Şalykda uly-uly işleri bitirmegi adat edingin, çünkü şalar hemme kişilerden ketde bolýandyr, onuň sözi-de, işi-de hemmeleriňkiden parhly bolmalydyr. Şeýlelik bilen, onuň dabarası dag aşyp, şanyň sözünüň, işiniň beýikdigini uly il wasp edýär.

Şalara mahsus zatlary: boý-syraty, hoş gylyk, adyllyk, mertlik we batyrlyk, bilim, dürli ýaraga erk etmek, sungatdan baş çykarmak, halka rehim-şepagatly bolmak, sözüne, wadasyna ygrarlylyk, Hudaýa sygynmak, dana adamlary sylamak, hemise haýyr-yhsanly bolmak, ýoksullara hyzmat etmek, halky zulumkeşlerden gorap saklamak ýaly gylyklary Ýaradan eçildi...» Türkmenjň adaty talaplarynyň hemmesi biziň adyl

Prezidentimiziň pamyk ýaly ýüreginde, ak gar kimin kalbynda, on iki süñünde baky ornaşypdyr. Muny türkmen ilimiz radioda eşide-eşide, telewizorda göre-göre gelýär.

Dünýä türkmenleriniň Aşgabatda geçirilen Birinji konferensiýasynda sarpaly Serdarymyzyň, adyl Prezidentimiziň ýer yüzünüň türkmenlerine Türkmenbaşy bellenilmegi ýureklerde guwanç, begenç döretdi. Olaryň ata Watynna gelip gitmegine ak ýol açdy. Serdarymyz özge ýurtlara sapara gidende, baran ýerinde ildeşlerimiz bilen söhbetdeşlik gurady. Geljeklere döwletimiziň gapysyny giňden açdy.

Kompartiýanyň deminiň dag ýarýan ýyllary aýak ýeterdäki goňşy doganlyk ýurtlar – Eýrandyr Owganystan araçäginde çekilen tikenek simleriň aňyrsyndan-bärsinden biri-birine garan intizar gözlerden ençe ýyllar aýy aýralyk ýaşlary döküldi. Dogan dogany, ata ogluny, ene gyzyny, ýar ýaryny görmän, ýagty jahan bilen hoşlaşdy. Saparmyrat Türkmenbaşy araçäkleriň tikenekli simini gyrdy. Ynsan ýüregine teselli berdi. Şaňlap ýatan doganlyk ýollary salyndy, deňiz, howa ýollary açyldy – ildeşlerimkz biri-birini bagyrlaryna basdylar! Ikitaraplaýyn gatnaşyk adaty zada öwrüldi. Bu ýollar hakyky şa ýollary – Türkmenbaşynyň ýoly! Şeýle ýol açylar diýip, hiç kimiň ýadyna-da düşmezdi, düýşüne-de girmezdi. Indi ýer yüzünüň türkmenleri, gaýry ýurtlaryň milletleri Türkmenistana aparkaýyn gelip-gidip bilyär. Pany dünýäde şundan zyýat sogap bolup bilmez. Allatagala kabul etse, Serkerdämiz iki dünýäsiniň abatlygyny gazanar diýen umyt ýer yüzünde ýasaýan asly türkmenleriň kalbynyň töründe orun aldy.

Sowet döwri diýilýän döwürde uzak ýyllaryň dowamynnda syýasy talaňçylar gazymyzy, nebitimizi, altyna deňelýän ak pagtamazy, elinden dür dökülýän gelin-gyzlarymyzyň dokan, agramy altyna barabar halylaryny, öwsün atýan garakoli baganalarymyzy harteçjal kimin ýuwutdy ýatdy. Emma şonda-da Türkmenistanda iň bärkisi iňñe ýa-da çüý çykarýan kiçiräjik kärhanalary açmak hiç kimiň ýadyna düşmedi, düşäýende-de, oňa pitiwa edilmedi. Gaýta tersine, Türkmenistanda ýasaýan halklary, mugtuna saklap ekleýän ýaly, teýene baryny başy myzdan inderýärdiler. Bu sowet sistemasyň syýasatyň üsti bilen türkmen ilini kemsitdigidi.

Gündogar Ýewropanyň kiçiräjik oblastyndakyl zawod-fabrikler bütin Türkmenistandaky zawod-fabriklere garanda artykmaçdy. Nebiti gaýtadan işleyän zawod hem häzirki Türkmenbaşy şäherine baryp-ha uruş döwründe, tüýs mejburylyk ýagdaýynda göçürilip getirilipdi.

Allatagalanyň emri bilen, Prezidentimiziň öñdengörüjilikli syýasaty, akyl-paýhasy, gije-gündiz edýän aladasy bilen Garaßsz döwlet ilimize geldi. Onda-da dawa-jenjelsiz, ýagdan gyl sogrulan ýaly. Muny diňe sarpaly Serdarymyz başaryp bildi. Mähriban ilimiziň bagty çuwdi. Beýle bagt hiç bir döwürde berlen däldir. Täze döwlet döräli bäri eziz halkymyz Garaßszlygyň gadryny bilip başlady. Sowet döwri bilen häzirki erkana döwletimizi deňeşdirip göz öňüne getirseň, arasy ýer bilen gök ýaly. Sanlyja ýylyň içinde ýurdumyzda zawod-fabrikleriň 700-denem köpüsiniň düýbi tutuldy. Olaryň onlarçasy işe girizildi. Elbetde, munuň özi il bähbitli, geljek nesillerimiziň bolelin, arkaýyn ýaşamagy üçin öňünden edilýän aladalaryň hamyrmaýasydyr.

Watanymyzyň ýüregi Aşgabadyň görki gün-günden gözelleşyär. Täze salnan myhmanhanalaryň, medeni ojaklaryň, döwlet edaralarynyň jaýlaryny görmäge göz gerek. Şol binalary göreniňde, Garaßszlyk galkyndyrýar. Gözellikler guwandyrýar. Ýüregiňe täsir edýär. Aşgabat az wagtyň içinde şeýle derejä ýeter diýip, dört-bäs ýyl mundan ozal oýumyza-da gelmeýärdi.

Duzuň, gazyň, toguň, suwuň muqtuna berilýändigini başga ýurtlarda gürrüň etseň, adamlary ynandyrmak kyn bolsa gerek. Ýokarda aýylan zatlaryň hözirini diňe biziň il-günümüz görýär. Ilimiz Saparmyrat Türkmenbaşynyň jan saglygyny, ýurdy mundan-da gülletmekde işiniň şowly bolmagyny Beýik Allatagaladan gije-gündiz dileýär. Akguş ýaly çagalaryň, Prezidentimiziň arzuwlaryny Ýaradan kabul eder. «On ýyl abadançylyk» ýasaýşyň, agzybirligiň, parahatçylygyň güwäsi. «Milli galkynyş», «Täze oba», «Däne», «Bilim» we beýleki il bähbitli maksatnamalar bolsa onuň şahalarydyr.

Tatar ÜÝŞMEKOW.

«Türkmenbaşynyň ýoly – türkmeniň ýoly», 1999 ý. Publisistika